

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ

Hallituksen esitys laeiksi yliopistolain ja ammattikorkeakoululain muuttamisesta (HE 191/2025 vp)

Johtaja Jonna Korhonen
Hallitusneuvos Laura Hansén

Nykytila

- Vuosittain huomattava määrä jo aiemmin opiskelupaikan saaneita hakee uuteen tutkintoon johtavaan koulutukseen. Vuonna 2024 opiskelupaikan vastaanottaneista noin 6 500:lla oli voimassa oleva muu opiskeluoikeus.
- Monet uuden opiskeluoikeuden saaneista myös pitävät aiemman opiskeluoikeutensa. Opiskelijalla ei yleensä ole erityistä syytä luopua useammista opiskeluoikeuksista.
- Vuonna 2024 kaikista korkeakouluopiskelijoista 8 300:lla oli kaksi opiskeluoikeutta ja hieman yli 500:lla kolme tai useampi opiskeluoikeus.
- Opintopistekertymään perustuvan arvion mukaan selvä valtaosa opiskelijoista, joilla on useampi opiskeluoikeus, ei aktiivisesti opiskele useampaa tutkintoa tai tavoittele useamman tutkinnon suorittamista. Kyse on käytännössä siis alan vaihtamisesta, ei niinkään tarkoituksesta opiskella useampaa tutkintoa samanaikaisesti.

HO-kirjaukset ja riihikirjaukset

- **Hallitusohjelma:** Korkeakoulutettujen nuorten aikuisten osuus nostetaan mahdollisimman lähelle 50 prosenttia vuoteen 2030 mennessä. Hallitus vahvistaa koulutuksen läpäisyä.
- **Kehysriihi 2024:** Hallitus käynnistää lainsäädäntöhankkeen yhden paikan säännön valmistelemiseksi korkeakoulutukseen. Lakimuutoksen myötä opiskelupaikan vastaanottaminen edellyttää muista saman tai alemman tasoista korkeakoulututkintoon johtavista opiskeluoikeuksista luopumista vähentäen tutkinto-oikeuksien kertymistä samoille henkilöille.
- **Kehysriihi 2025:** Koulutustason nostamiseksi helpotetaan siirtymistä toiselta asteelta korkeakouluopintoihin. Päällekkäistä koulutusta vähennetään suuntaamalla resursseja ensimmäisen korkeakoulututkinnon tai ammatillisen tutkinnon suorittamiseen. Koulutuksen tarpeetonta kasautumista ja päällekkäisiä tutkintoja vähennetään. Vauhditetaan erityisesti ylioppilaiden siirtymistä jatko-opintoihin. Lisäksi lisätään korkeakoulujen aloituspaikkoja ja kohdennetaan uudet aloituspaikat talouskasvua tukeviin tutkintoihin.

Esityksen tavoitteet

- Koulutustason nosto - hallitusohjelman tavoitteena on nostaa korkeakoulutettujen nuorten aikuisten osuus mahdollisimman lähelle 50 % vuoteen 2030 mennessä.
- Mahdollistaa korkeakoulututkintoon johtava opiskelupaikka mahdollisimman monelle sellaiselle, jolla ei tutkintoa tai opiskeluoikeutta vielä ole.
- Vähentää korkeakouluissa vailla aktiivista käyttöä olevia opiskeluoikeuksia ja näistä johtuvaa työtä sekä mahdollistaa korkeakouluille näin säästyvien voimavarojen kohdentaminen koulutustarjontaan ja koulutukseen laadun varmistamiseen.
- Kannustaa opiskelijoita suunnitelmalliseen opiskeluun ja tutkinnon suorittamiseen ja parantaa näin läpäisyä.
- Esitys on osa koulutustason noston ja korkeakoulutuksen opintopolkujen sujuvoittamisen toimenpidekokonaisuutta.

Esityksen keskeinen sisältö 1/3

- Yliopistolakiin ja ammattikorkeakoululakiin ehdotetaan lisättäväksi säännökset **opiskeluoikeuden päättymisestä**, kun opiskelija valmistuu, luopuu opiskeluoikeudestaan tai ottaa vastaan uuden tutkintoon johtavan opiskeluoikeuden.
- Jos opiskelija ottaa vastaan uuden tutkintoon johtavan opiskeluoikeuden, hänen **muut saman ja alemman tasoiset opiskeluoikeutensa päättyisivät**.
- Säännöksiä sovelletaan myös EU/ETA-ulkopuolisiin opiskelijoihin, jotka ovat lukuvuosimaksuvelvollisia.

Esityksen keskeinen sisältö 2/3

- **Lait ehdotetaan tulemaan voimaan 1.8.2026.** Lakeja sovellettaisiin ensimmäisen kerran otettaessa opiskelijoita **1.1.2027 alkavaan koulutukseen** (syksyn 2026 yhteishaku).
- **Ehdotettavat säännökset eivät vaikuta takautuvasti.** Jos korkeakoulussa tutkintoa opiskelevalla on lain voimaan tullessa useampi opiskeluoikeus, niistä ei velvoiteta luopumaan. Aiemmat saman tai alemman tasoiset opiskeluoikeudet päättyvät vasta siinä tapauksessa, että opiskelija ottaa vastaan uuden tutkintoon johtavan opiskelupaikan lain voimaantulon jälkeen.
- **Alan vaihtaminen** olisi mahdollista jatkossakin eikä esitys vaikeuta uuden opiskelupaikan hakemista tai vastaanottamista. Tutkinnon suorittamisen aikana toista opintoalaa on mahdollista kokeilla tutkinto-opiskelijaksi hakeutumisen sijaan sivuaineoikeudella sekä ristiinopiskelua ja avointa korkeakouluopetusta hyödyntämällä.

Esityksen keskeinen sisältö 3/3

- Myös **toisen saman tasoisen tutkinnon suorittaminen** olisi jatkossakin mahdollista, mutta ei yhtä aikaa toisen tutkinnon kanssa. Aktiivisesti useampaa tutkintoa samanaikaisesti opiskelevien osuus kaikista useampien opiskeluoikeuksien haltijoista on hyvin pieni. Avoin korkeakouluopetus, sivuaineoikeus ja ristiinopiskelu antavat opiskelijoille mahdollisuuden suorittaa toisen tutkinnon opintoja tutkinto-opiskelun rinnalla ja suoritettut opinnot voidaan hyväksilukea myöhemmin suoritettavaan uuteen tutkintoon.
- Esitys **ei koske ns. ensikertalaisuuskiintiötä**, eikä esityksessä esitetä muutoksia kiintiösäännöksiin. Esityksen tavoitteena on parantaa ensikertalaisten asemaa ja esityksen arvioidaan kohdentavan paikkoja heille nykyistä enemmän.

Soveltamisen ulkopuolelle jäävät tutkinnot 1/3

1) yliopistojen jatkotutkinnot

- koulutustason nostamistavoitteet kohdistuvat korkeakoulutuksen perustutkintoihin

2) tilauskoulutuksena järjestettävät tutkinnot

- tilauskoulutus on korkeakoulujen liiketoimintaa ja koulutuksen rahoittaa tilaaja
- tilauskoulutukseen kohdistuu korkeakoulujen sopimusvelvoitteita ja opiskeluoikeus perustuu korkeakoulun ja tilaajan väliseen sopimukseen

Soveltamisen ulkopuolelle jäävät tutkinnot 2/3

3) Maanpuolustuskorkeakoulun ja Poliisiammattikorkeakoulun tutkinnot

- muista korkeakouluista poikkeava rooli ns. työnantajakorkeakouluina, poliisin ja upseerin ammateissa monipuolinen osaaminen ja muut suoritettut opinnot tai tutkinnot tukevat varsinaista työtä
- upseerikoulutuksen tutkintorakenne poikkeaa muista korkeakouluista ja noin kymmenen vuoden pituiseen opiskeluoikeuteen sisältyvän viiden vuoden työelämäjakson aikana upseeriksi opiskelevat voivat kartuttaa osaamistaan työelämässä toimimisen lisäksi myös suorittamalla muiden korkeakoulujen tutkinto-opintoja. Poliisikoulutukseen haetaan usein jonkun muun tutkinnon opintojen loppuvaiheessa.
- Jatkossa on mahdollista selvittää, olisiko yhden opiskeluoikeuden säännösten soveltaminen myös Maanpuolustuskorkeakoulun ja Poliisiammattikorkeakoulun tutkintoihin tarkoituksenmukaista joiltakin osin. Tämä edellyttäisi muutoksia myös mainittuja korkeakouluja koskevaan lainsäädäntöön sekä resursseja muutoksen edellyttämään tietojärjestelmäkehitykseen. Tällä hetkellä Poliisiammattikorkeakoulu ei ole mukana Opintopolussa.

Soveltamisen ulkopuolelle jäävät tutkinnot 3/3

4) Kansainvälisenä yhteistyönä järjestettävät yhteis- ja kaksoistutkinnot

- yhteis- ja kaksoistutkinto-ohjelmien haku- ja valintamenettelyt toteutetaan osassa korkeakouluja täysin suomalaisten haku-, valinta- ja opintohallintojärjestelmien ulkopuolella siten, ettei korkeakouluilla ja hakijoilla ole saatavilla ajantasaista ja luotettavaa tietoa päätettävistä ja vastaanotetuista opiskeluoikeuksista -> yhden opiskeluoikeuden säännön noudattamista ei pystytä varmistamaan eikä valvomaan
- myös yhteis- ja kaksoistutkinto-ohjelmiin liittyy sopimusvelvoitteita yhteistyökorkeakoulujen kanssa
- erikseen selvitettävä, miten korkeakouluissa on mahdollista selkeyttää ja yhdenmukaistaa yhteis- ja kaksoistutkintojen haku- ja valintaprosessien käytäntöjä
- tavoitteena lisätä kansainväliset yhteis- ja kaksoistutkinnot yhden opiskeluoikeuden säännöksen soveltamisen piiriin vuonna 2029 vaarantamatta korkeakoulujen mahdollisuuksia osallistua kansainvälisiin yhteis- ja kaksoistutkinto-ohjelmiin.

Laki

yliopistolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan yliopistolain (558/2009) 43 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 256/2015,
sekä
lisätään lakiin uusi 42 a § seuraavasti:

42 a §

Opiskeluoikeuden päättyminen

Opiskeluoikeus päättyy, kun opiskelija suorittaa tutkinnon tai luopuu opiskeluoikeudestaan. Yliopisto päättää tutkinnon suorittamiseen ja opiskeluoikeudesta luopumiseen liittyvistä menettelyistä.

Kun opiskelija ottaa vastaan uuden alempaan korkeakoulututkintoon tai ammattikorkeakoulututkintoon johtavan opiskeluoikeuden, päättyvät hänen muut opiskeluoikeutensa, jotka johtavat

- 1) pelkästään alempaan korkeakoulututkintoon;
- 2) ammattikorkeakoulututkintoon;
- 3) sekä alempaan että ylempään korkeakoulututkintoon.

Kun opiskelija ottaa vastaan uuden sekä alempaan että ylempään korkeakoulututkintoon, pelkästään ylempään korkeakoulututkintoon tai ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavan opiskeluoikeuden, päättyvät hänen muut opiskeluoikeutensa, jotka johtavat

- 1) pelkästään alempaan korkeakoulututkintoon;
- 2) sekä alempaan että ylempään korkeakoulututkintoon;
- 3) pelkästään ylempään korkeakoulututkintoon;
- 4) ammattikorkeakoulututkintoon;
- 5) ylempään ammattikorkeakoulututkintoon.

Edellä 2 ja 3 momentissa säädettyä sovelletaan tämän lain ja ammattikorkeakoululain mukaisiin tutkintoihin lukuun ottamatta tilauskoulutuksena järjestettäviä tutkintoja ja kansainvälisenä yhteistyönä järjestettäviä yhteis- ja kaksoistutkintoja.

Aiempi opiskeluoikeus päättyy siitä ajankohdasta lukien, josta uusi opiskeluoikeus alkaa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Lakia sovelletaan ensimmäisen kerran otettaessa opiskelijoita 1 päivänä tammikuuta 2027 alkavaan koulutukseen.

Laki

ammattikorkeakoululain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan ammattikorkeakoululain (932/2014) 32 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa
325/2015, sekä
lisätään lakiin uusi 31 a § seuraavasti:

31 a §

Opiskeluoikeuden päätyminen

Opiskeluoikeus päättyy, kun opiskelija suorittaa tutkinnon tai luopuu opiskeluoikeudestaan. Ammattikorkeakoulu päättää tutkinnon suorittamiseen ja opiskeluoikeudesta luopumiseen liittyvistä menettelyistä.

Kun opiskelija ottaa vastaan uuden ammattikorkeakoulututkintoon tai yliopiston alempaan korkeakoulututkintoon johtavan opiskeluoikeuden, päättyvät hänen muut opiskeluoikeutensa, jotka johtavat

- 1) ammattikorkeakoulututkintoon;
- 2) yliopiston pelkästään alempaan korkeakoulututkintoon;
- 3) yliopiston sekä alempaan että ylempään korkeakoulututkintoon.

Kun opiskelija ottaa vastaan uuden ylempään ammattikorkeakoulututkintoon, yliopiston sekä alempaan että ylempään korkeakoulututkintoon tai pelkästään ylempään korkeakoulututkintoon johtavan opiskeluoikeuden, päättyvät hänen muut opiskeluoikeutensa, jotka johtavat

- 1) ammattikorkeakoulututkintoon;
- 2) ylempään ammattikorkeakoulututkintoon;
- 3) yliopiston pelkästään alempaan korkeakoulututkintoon;
- 4) yliopiston sekä alempaan että ylempään korkeakoulututkintoon;
- 5) yliopiston pelkästään ylempään korkeakoulututkintoon.

Edellä 2 ja 3 momentissa säädettyä sovelletaan tämän lain ja yliopistolain mukaisiin tutkintoihin lukuun ottamatta tilauskoulutuksena järjestettäviä tutkintoja ja kansainvälisenä yhteistyönä järjestettäviä yhteis- ja kaksoistutkintoja.

Aiempi opiskeluoikeus päättyy siitä ajankohdasta lukien, josta uusi opiskeluoikeus alkaa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Lakia sovelletaan ensimmäisen kerran otettaessa opiskelijoita 1 päivänä tammikuuta 2027 alkavaan koulutukseen.

Tarvittavat järjestelmämuutokset

- Ehdotettujen säännösten myötä Opetushallituksen ylläpitämään **Opintopolku.fi-palveluun** toteutetaan seuraavia muutoksia:
 - Oma Opintopolku -palveluun toteutetaan toiminnallisuus, joka hakee tiedot hakijan voimassa olevista opiskeluoikeuksista nähtäville ennen opiskelupaikan vastaanottoa. **Opiskelupaikkaa vastaanottaessaan hakija saa tiedon siitä, mitkä hakijan opiskeluoikeudet päättyvät hänen ottaessa vastaan uuden opiskeluoikeuden.**
 - Opintopolun virkailijapalveluun toteutetaan **korkeakouluille mahdollisuus saada ajantasaista tietoa päättyvistä opiskeluoikeuksista. Tämän jälkeen korkeakoulu tekee opiskeluoikeuden päättymistä koskevat muutokset opiskelijarekisteriin.** Tieto kulkee myös opiskeluoikeuden näyttäviin tietovarantoihin (Virta, Koski).
- Uusien kehitettävien toiminnallisuuksien ylläpito tulee osaksi Opintopolun ylläpitoa.
- Esitetyt säännökset saattavat edellyttää muutoksia myös muihin järjestelmiin, kuten Oili-ilmoittautumispalveluun ja Virta-opintotietopalveluun.
- Jotta lainsäädännön tavoitteet toteutuvat onnistuneesti, on tärkeää, että tiedot opiskeluoikeuksista ovat ajan tasalla korkeakoulujen omissa järjestelmissä.

Viestintä

- **Opetus- ja kulttuuriministeriö** vastaa uudistuksen yleisestä viestinnästä kansalaisille, ohjaustahoille sekä toisen asteen opiskelijoille.
- **Korkeakoulujen** vastuulla on tiedottaa omia opiskelijoitaan sekä hakijoita. Korkeakoulujen vastuulla on myös hakijoiden ja opiskelijoiden asiakaspalvelu.
- **Opetushallitus** vastaa hakijatiedotuksesta uudistuksen ja Oma Opintopolku -palvelun osalta sekä korkeakoulujen opintohallinnon henkilöstölle tapahtuvasta tiedottamisesta Opintopolun virkailijapalveluun tulevien muutosten osalta.

Vaikutukset 1/2

- **Vailla aiempaa opiskeluoikeutta olevien hakijoiden mahdollisuudet saada opiskelupaikka parantuvat**, kun ehdotettujen säännösten myötä opiskeluoikeuden jo aiemmin saaneet nykyistä vähemmän hakevat ja ottavat vastaan uuden paikan.
- **Opiskelijoiden voimavarojen jakaantuminen useampiin yhtäaikaisiin opintoihin vähenee**, minkä on osaltaan tarkoitus vaikuttaa opiskeluaikojä lyhentävästi ja läpäisyä parantavasti ja näin myös koulutustason nousua edistävästi.
- **Useamman samantasoisien tutkinnon voi suorittaa jatkossakin, mutta ei samanaikaisesti**. Opintopistekertymiä koskevien tilastojen perusteella vuonna 2023 uuden opiskeluoikeuden aiemmin lisäksi saaneista opiskelijoista vain noin 440 on opiskellut ainakin jossain määrin aktiivisesti useampaa tutkintoa (vähintään 10 op/vuosi).

Vaikutukset 2/2

- **Alaa voi vaihtaa jatkossakin.** Opintoalan vaihtamista harkitseville mutta toiveistaan epävarmoille opiskelijoille esitetty säännös voi aiheuttaa huolta. Epävarmuutta voidaan vähentää opinto-ohjauksella sekä mahdollistamalla nykyistä laajemmin toisen alan opintoihin tutustuminen sivuaineoikeudella sekä ristiinopiskelua ja avointa korkeakouluopetusta hyödyntämällä.
- Ehdotettavat säännökset voivat myös **helpottaa alanvaihtajien asemaa.** Kun ne hakijat, jotka eivät tosiasiallisesti aio suorittaa tutkintoa, jäävät hakijajoukosta pois, ei-ensikertalaisten hakijoiden joukko pienenee ja alanvaihtoon tähtäävän opiskelijan tilanne helpottuu.
- Korkeakouluissa **vailla aktiivista käyttöä olevat opiskeluoikeudet ja niistä koituva tarpeeton hallinnollinen ja opetussuunnitteluun liittyvä työ vähenee.** Korkeakoulut voivat kohdentaa mahdollisesti säästyvät voimavarat koulutustarjontaan ja koulutuksen laadun vahvistamiseen.
- Korkeakoulujen hallinnollinen työ toisaalta lisääntyy, kun **korkeakoulujen tulee tehdä päättyviä opiskeluoikeuksia koskevat rekisterimerkinnät korkeakoulujen opiskelijatietoja sisältäviin rekistereihin.** Korkeakoulujen tulisi kehittää sujuvat ja yhtenäiset prosessit ja menettelyt päättyvien opiskeluoikeuksien merkitsemiseen. Muutosten myötä voimassa olevat opiskeluoikeudet tulevat olemaan yhä paremmin ajan tasalla Virta-opintotietopalvelussa ja yhä luotettavammin hyödynnettävissä erilaisissa viranomaisten ja yksityisten palvelun tuottajien palveluissa.

Lausuntopalaute

- Lausuntoaika 6.6.2025-31.8.2025, lausuntoja annettiin pääsääntöisesti lausuntopalvelu.fi –palvelun kautta yhteensä 70.
- Esityksen tavoitteita pidettiin kannatettavina, mutta monet lausunnonantajat kuitenkin epäilivät, että esitys ei käytännössä johda tavoitteiden saavuttamiseen ja resurssien vapautumiseen automaattisesti ensikertalaisten hyväksi. Monissa lausunnoissa pidettiin opiskelijoiden useampia opiskeluoikeuksia marginaalisena ilmiönä, eikä niiden rajoittamisella nähty merkittävästi vaikutettavan tavoitteiden saavuttamiseen.
- Huomioita esitettiin mm.
 - hakijoiden ja opiskelijoiden epävarmuuden tunteiden lisääntymisestä
 - järjestelmien toimivuudesta muutoksen voimaantullessa ja vaikutuksista korkeakoulujen hallinnolliseen työhön
 - yhteiskunnassa tarvittavan monipuolisen osaamisen tarpeesta
 - sääntelyn soveltuvuudesta kansainvälisiin yhteis- ja kaksoistutkintoihin
 - sääntelyn soveltuvuudesta Maanpuolustuskorkeakouluun ja Poliisiammattikorkeakouluun

Lausuntopalautteen johdosta tehdyt muutokset

- Saadun lausuntopalautteen johdosta säännöksiä on monilta osin selkeytetty sekä perusteluita ja vaikutusarvioita on täydennetty ja täsmennetty:
 - tilauskoulutus, kansainväliset yhteis- ja kaksoistutkinnot sekä Maanpuolustuskorkeakoulun ja Poliisiammattikorkeakoulun tutkinnot jätetty säännösten soveltamisen ulkopuolelle
 - esitettyjen säännösten systematiikkaa selkeytetty suhteessa opiskeluoikeuden menettämiseen

Kiitos!